Journal of Chemistry of Goods and Traditional Medicine

J Chem Good Trad Med, Volume 5, Issue 1, 2026 Chemistry of Goods

# BOJXONA MAQSADLARIDA TOVARLARNI IDENTIFIKATSIYALASHNING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI VA TADQIQOTLAR TAHLILI

***Erkin Shamsidinovich Rayxonov***
Bojxona qo‘mitasi Bojxona instituti, “Maxsus fanlar” kafedrasi katta o‘qituvchisi
https://orcid.org/0009-0003-4046-968X
E-mail: erkinraykhonov@yahoo.com

***Baxtiyor Yormakhmatovich Abdug'aniyev***
Bojxona qo‘mitasi Bojxona instituti, Kimyo fanlari doktori, professor
https://orcid.org/0000-0001-5914-5499

DOI: https://doi.org/10.55475/jcgtm/vol5.iss1.2026.594

**Kalit so'zlar:** tovarlarni identifikatsiyalash, bojxona identifikatsiyasi, iste’mol xususiyatlari, tovarshunoslik, raqamli bojxona, intellektual tasnif tizimlari, markirovka, innovatsion tovarlar

**Annotatsiya**

Ushbu maqolada bojxona maqsadlarida tovarlarni identifikatsiyalashning ilmiy-nazariy asoslari hamda mazkur sohada olib borilgan mahalliy va xorijiy tadqiqotlar tahlili amalga oshirilgan. Tovarlarni identifikatsiya qilish jarayonining Tovarlarni tasnif va kodlashning uyg‘unlashgan tizimi (UT) hamda Tashqi iqtisodiy faoliyat tovar nomenklaturasi (TIF TN) bilan o‘zaro bog‘liqligi ochib berilgan. Identifikatsiya natijalarining bojxona tasnifi, tarif va notarif tartibga solish choralarini qo‘llashdagi ahamiyati yoritilgan. Ilmiy manbalar tahlili asosida bojxona amaliyotida identifikatsiya mexanizmlarini takomillashtirish, sun’iy intellekt, RFID va raqamli identifikatsiya vositalaridan foydalanish imkoniyatlari ko‘rsatilgan.

**Havola uchun**

Rayxonov, E. S., & Abdug'aniyev, B. Y. Bojxona maqsadlarida tovarlarni identifikatsiyalashning ilmiy-nazariy asoslari va tadqiqotlar tahlili. Tovarlar Kimyosi Va Xalq Tabobati Jurnali, 5(1). https://doi.org/10.55475/jcgtm/vol5.iss1.2026.594

**Kirish.** Hozirgi globallashuv sharoitida xalqaro savdo hajmining ortishi, tovarlar turlarining kengayishi hamda innovatsion mahsulotlarning jadal ravishda tashqi bozorga kirib kelishi bojxona organlari oldiga yangi va murakkab vazifalarni qo‘ymoqda. Shu vazifalar orasida tovarlarni bojxona maqsadlarida to‘g‘ri identifikatsiya qilish alohida ahamiyat kasb etadi, chunki aynan identifikatsiya jarayoni bojxona rasmiylashtiruvining keyingi bosqichlari, xususan tovarlarni tasniflash, bojxona qiymatini aniqlash va tarif hamda notarif tartibga solish choralarini qo‘llash uchun asos bo‘lib xizmat qiladi.

Tovarlarni identifikatsiya qilish jarayoni Jahon bojxona tashkiloti tomonidan qabul qilingan Tovarlarni tasnif va kodlashning uyg‘unlashgan tizimi (UT) qoidalariga muvofiq amalga oshiriladi va, qoida tariqasida, tovarlarni tasniflashdan oldingi muhim bosqich hisoblanadi. Bojxona organlari mansabdor shaxslari uchun identifikatsiya natijalari tovarlarga belgilanadigan Tashqi iqtisodiy faoliyat tovar nomenklaturasi (TIF TN) kodini aniqlashda hal qiluvchi ahamiyatga ega. Mazkur kodlar asosida davlat tomonidan qo‘llaniladigan bojxona bojlari, soliqlar, litsenziyalash, kvotalash va boshqa tarif hamda notarif choralar belgilanadi.

TIF TN Uyg‘unlashgan tizim asosida shakllantiriladi hamda O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti qarorlari bilan milliy huquqiy maydonga joriy etiladi. Shu bois, TIF TNni to‘g‘ri qo‘llash va unda tovarlarning aniq o‘rnini belgilash, avvalo, tovarlarning fizik, texnik, funksional va iste’mol xususiyatlarini chuqur tahlil qilishga, ya’ni ularni to‘g‘ri identifikatsiya qilishga bog‘liqdir. Amaliyot shuni ko‘rsatadiki, identifikatsiya jarayonida yo‘l qo‘yilgan xatolar tovarlarni noto‘g‘ri tasniflashga, natijada esa bojxona

to‘lovlarining noto‘g‘ri hisoblanishiga, savdo statistikasining buzilishiga va tashqi iqtisodiy faoliyat ishtirokchilari hamda davlat manfaatlariga zarar yetkazilishiga olib kelishi mumkin.

Shu munosabat bilan, bojxona maqsadlarida tovarlarni identifikatsiya qilishning nazariy va amaliy jihatlarini chuqur o‘rganish, mazkur jarayonning huquqiy, metodologik va ilmiy asoslarini kompleks tahlil qilish dolzarb ilmiy muammolardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, raqamli iqtisodiyot sharoitida RFID texnologiyalari, sun’iy intellekt, intellektual tasnif tizimlari va raqamli ma’lumotlar bazalaridan foydalanish orqali identifikatsiya jarayonlarini takomillashtirish masalalari alohida ilmiy qiziqish uyg‘otmoqda.

Ushbu maqolada bojxona maqsadlarida tovarlarni identifikatsiyalash sohasida olib borilgan mahalliy va xorijiy ilmiy tadqiqotlar, nazariy yondashuvlar hamda amaliy ishlanmalar tahlil qilingan. Tahlil natijalari identifikatsiya jarayonining mohiyatini chuqurroq anglash, mavjud muammolarni aniqlash va bojxona amaliyotini takomillashtirishga qaratilgan ilmiy xulosalar ishlab chiqishga xizmat qiladi.

**Asosiy qism.**

Rossiyalik bir qator olimlarning maqolasida bojxona tekshiruvi, tovarlarni identifikatsiyalash va tasniflash masalalari ko‘rib chiqqan. Bojxona boshqaruvi tartibini takomillashtirish uchun Rossiya Federal bojxona xizmatida qo‘llaniladigan bojxona tekshiruvlarining tasnifi ko‘rib chiqilgan. Bojxona identifikatsiya ekspertizasining o‘ziga xos xususiyatlari va ahamiyati Jahon bojxona tashkiloti tomonidan tovarlarni tavsiflash va kodlashning uyg‘unlashtirilgan tizimi sifatida qabul qilingan tashqi iqtisodiy faoliyatning tovar nomenklaturasida ko‘rsatilgan tovarlar mezonlari bilan chambarchas bog‘liqdir. Tovarlarni tasniflash to‘g‘risidagi qaror identifikatsiya natijalariga bog‘liq va tovarlarning UT kodi davlat tomonidan tartibga solish choralarini ko‘rsatadi. UT tizimining tuzilishining murakkabligini hisobga olgan holda, bojxona tekshiruvlarini o‘tkazishda tovarlarni identifikatsiyalashni boshqarish mexanizmlarini ishlab chiqish kerak [1].

Yevroosiyo iqtisodiy Ittifoqining tashqi iqtisodiy faoliyatining yagona tovar nomenklaturasiga muvofiq innovatsion va modernizatsiya qilingan tovarlarni tasniflash muammolari ko‘rib chiqilgan navbatdagi maqolada modernizatsiya qilingan va tashqi savdoda talabga ega bo‘lgan elektr dvigatel bilan jihozlangan va akkumulyator bilan ishlaydigan ikki g‘ildirakli transport vositalarining misolida tasniflashning asosiy xatolari va ularning sabablari deklaratsiya paytida tashqi savdo ishtirokchilari uchun ham, bojxona organlari uchun ham tasnifning to‘g‘riligini tekshirishdagi ahamiyati ko‘rsatilgan. Deklarant tomonidan tovarlar deklaratsiyasida e’lon qilingan "skuter" tovarining nomi uni o‘yinchoqlar uchun taqdim etilgan bo‘limga tasniflash uchun hal qiluvchi ahamiyatga ega emasligi aniqlandi, chunki ushbu tovarning texnik xususiyatlari 8711 tovar pozitsiyasidagi transport vositalarining xususiyatlariga mos keladi. Identifikatsiya jarayoniga e’tibor bermaslik "yangi avlod"mahsulotlarini tasniflashda asosiy xatolardan biri ekanligi aniqlangan. Ushbu turdagi tovarlarning iste’mol xususiyatlari ularni talqin qilishning asosiy qoidalariga muvofiq tasniflashda hal qiluvchi ahamiyatga ega [2].

Navbatdagi tadqiqotda 2015-yilda Yevroosiyo iqtisodiy ittifoqi (YEOII)da yashovchi 181 million kishi xarid qobiliyati pariteti bo‘yicha 4,3 trillion AQSH dollaridan ortiq yalpi ichki mahsulot ta’minlaganligi bayon etilgan. YEOII bojxona ittifoqi doirasida uning ishtirokchilari ittifoqqa tashqaridan kirayotgan tovarlarga bojxona bojlarini solish uchun umumiy tashqi tarifni qo‘llaydilar, va tashqi bojxona tarifini shakllantirish uchun ishlatiladigan bojxona nomenklaturasi YEOIIga a’zo davlatlar o‘rtasidagi savdo muzokaralarining asosi bo‘lib xizmat qiladi [3].

Bir qator respublikamiz olimlari ilmiy izlanishlarida tashqi iqtisodiy faoliyatni tarifsiz tartibga solish metodologiyasi va bu jarayonda O‘zbekiston davlat ma’muriyati vakolatli organlarining o‘zaro hamkorligini tahlil qilishgan. Tashqi savdo tovarlarini sertifikatlashtirish jarayonida bojxona ekspertizasining roli va o‘rni, shu jumladan Markaziy bojxona laboratoriyasining bojxona ekspertlarining ishtiroki o‘rganilmoqda. Maqolada nazorat qilinadigan tovarlarni identifikatsiyalash nuqtayi nazaridan bojxona rasmiylashtiruvining umumiy jarayoni bilan bog‘liq masalalar bayon etilgan, shuningdek takomillashtirish sohalari aniqlangan [4].

Yana bir tadqiqotchi olim izlanishlarida bojxona maqsadlarida tovarlarni identifikatsiyalashning nazariy masalalari yetarlicha ishlab chiqilmagani, bu masalalar esa ularning iste'mol xususiyatlari bilan chambarchas bog'liq ekani haqida dalillar keltirganlar. Deklarant tomonidan tovar kodi to'g'ri ko'rsatilganligini bojxona nazorati orqali tekshirish samaradorligi va sifatini oshirish yo'llari muhokama qilinadi. Muallif Yevroosiyo iqtisodiy ittifoqining yagona Tovar nomenklaturasini talqin qilishning birinchi asosiy qoidasi amaliy qo'llanilishiga oid fikr-mulohazalarini bayon qilgan. Uning mohiyati ushbu qoida rivojlanishiga xizmat qiluvchi tavsiyalar yaratish va uni amaliyotda qo'llash tartibini aniqlashtirishdan iborat [5].

Tovarlarni identifikatsiyasiga oid maqolada Bojxona ittifoqining bojxona chegarasi orqali harakatlanayotgan tovarlarning deklaratsiyada ko'rsatilgan kodining ishonchliligini nazorat qilish muammolari yoritilgan. Tadqiqotlar bojxona nazoratini takomillashtirish bo'yicha strategik vazifalarni samarali hal qilish, bojxona tartib-taomillarini soddalashtirish va bojxona operatsiyalarini o'tkazish vaqtini qisqartirishga qaratilgan bo'lib, bu ko'p jihatdan olib kirilayotgan tovarlarni o'z vaqtida identifikatsiyalash va klassifikatsiya qilishga bog'liq. Maqolada bojxona maqsadlarida tovarlarni identifikatsiyalash boshqaruv mexanizmini takomillashtirish bo'yicha konseptual nazariy-metodologik asoslar bayon etilgan. Bu asoslar tovarlarning Tashqi iqtisodiy faoliyat tovar nomenklaturasida joylashish qonuniyatlarini aniqlashga asoslanadi va tovarlarning tabiiy xususiyatlari (tovarshunoslik va boshqa amaliy fanlar predmeti) bilan jamiyatdagi almashinuv va iste'mol jarayonida shakllanadigan ijtimoiy munosabatlar tizimini (siyosiy iqtisodiyot predmeti) bog'lashni ko'zda tutadi. Maqolada tovarlarning iste'mol qiymatini, ya'ni iste'mol xususiyatlari va moddiy tarkibining yig'indisi sifatida chuqurroq o'rganish asosida bojxona maqsadlarida tovarlarni identifikatsiyalash boshqaruv mexanizmi uchun vositalar taklif etilgan. Shu bilan birga, texnik ishlanmalar kompleksi, jumladan metodik sxemalar, algoritmlar, kompyuter dasturlari uchun ssenariylar, optimal boshqaruv qarorlarini qabul qilish algoritmlari, bojxona ekspertizalarini o'tkazishda boshqa ekspert tashkilotlarni jalb qilish modellari va boshqa vositalarni umumiy boshqaruv mexanizmiga tatbiq etish orqali bojxona nazoratini jadallashtirish imkoniyatlari ko'rib chiqilgan [6].

Chegaralar orqali olib o'tiladigan tovarlarga xalqaro miqyosda qabul qilingan tovar kodlarini berish vazifasi bojxona organlarining muhim vazifasi hisoblanadi. Sud qarorlari singari, bu vazifa ham pretsedent doktrinasiga tayanadi va hatto tajribali amaliyotchilar uchun ham qiyin bo'lishi mumkin. Koreya bojxona xizmati bilan hamkorlikda biz TIF TN kodining eng ehtimoliy kichik kodini, ya'ni birinchi oltita raqamini taklif qiluvchi birinchi tushuntiriladigan qarorni qo'llab-quvvatlash modelini taklif qilishgan. Model, shuningdek, bojxona xodimlari tomonidan talqin qilinishi mumkin bo'lgan hujjat shaklida o'z taklifining mantiqiy asoslarini taqdim etadi. Ular modelni yaqinda tasniflash so'rovi yuborilgan 5000 ta holatdan foydalangan holda baholaganlar. Natijalar shuni ko'rsatganki, mazkur model tomonidan tuzilgan eng yaxshi 3 ta jumla 925 ta murakkab sarlavhalarni tasniflashda 93,9% aniqlikka ega. 32 nafar bojxona eksperti ishtirokidagi foydalanuvchi tadqiqoti yana tasdiqladiki, bizning algoritmik takliflarimiz tushuntirish mumkin bo'lgan asoslar bilan birga bojxona xodimlarining tasnifni tekshirishga sarflagan vaqtini va kuchini sezilarli darajada kamaytirishi mumkin [7].

Bojxona maqsadlari uchun global savdo ob'ekti raqamidan foydalangan holda tovarlarni identifikatsiya qilish nomli maqolada mahsulotni kodlash turlaridan biri, global savdo elementi raqami GTIN va bojxona maqsadlarida identifikatsiya qilish uchun foydalanish ko'rib chiqiladi. GTIN yordamida mahsulot namunalarini aniqlash bo'yicha tadqiqot o'tkazildi. Tadqiqotlar asosida bojxona maqsadlarida identifikatsiya qilish uchun global savdo obyekti raqamining samaradorligi bo'yicha xulosalar chiqarilgan [8].

Bojxona maqsadlarida "tovarlarni identifikatsiya qilish" tushunchasining mazmunini uning tarkibiy-mantiqiy elementlari aloqalarini tahlil qilish asosida aniqlash" nomli maqolada esa "bojxona maqsadlari uchun tovarlarni identifikatsiya qilish" tushunchasining mazmunini aniqlash uchun normativ hujjatlar va boshqa manbalar tahlil qilinadi. Asosiy usul bojxona maqsadlarida import va eksporti amalga oshiriladigan tovarlarni identifikatsiyalash jarayonining tuzilishini tahlil qilishdan iborat [9].

Intellektual tasnif tizimlarini qurishda bojxona maqsadlari uchun tovarlarni identifikatsiyalash xususiyatlarini tizimlashtirish borasida olimlar poyabzal uchun TIF TN kodlarning tavsiflari matnlari tahlil qilinadi va tasnifga ta’sir qiluvchi xususiyatlar aniqlanadi. Hujjatlarni vizual aniqlash va rasmiylashtirish uchun mavjud xususiyatlarni tizimlashtirish taklif etiladi. Tasniflash muammolarini hal qilish uchun sun’iy intellekt usullarini qo‘llash imkoniyatlari ko‘rsatilgan va ekspert tizimini qurish tajribasi berilgan [10].

“Bojxona maqsadlarida tovarlarni identifikatsiyalashni boshqarishning konseptual asoslarini o‘rganish” nomli maqola bojxona maqsadlarida tovarlarni identifikatsiyalashni boshqarishning konseptual asoslarini ochib bergan. Shuningdek, bojxona maqsadlarida o‘tkaziladigan ekspertizalar tasnifi ko‘rib chiqilgan, Tashqi iqtisodiy faoliyat tovar nomenklaturasiga muvofiq qismlar va aksessuarlarni identifikatsiyalash va tasniflash algoritmi taklif etilgan, bojxona ekspertizasini o‘tkazishdan bosh tortish shartlari hamda zamonaviy sharoitlarda bojxona nazorati jarayonida ayrim tovar guruhlarini identifikatsiyalash metodikasini takomillashtirish masalalari yoritilgan [11].

“Bojxona nazorati jarayonida identifikatsiyaning o‘ziga xos xususiyatlari” nomli maqolada bojxona nazorati shakllari ko‘rib chiqilib, ular doirasida tovarlarni identifikatsiyalash va identifikatsiya qilishning texnik vositalari qo‘llanilishi tahlil qilingan. Identifikatsiya jarayonida tovar hujjatlari, ularning kelib chiqishi haqida ma’lumotlar, bojxona qiymati, bojxona deklaratsiyasining to‘g‘ri to‘ldirilishi, tovar sertifikatlarining haqiqiyligi va asl nusxaligi tekshirilishi ko‘rsatilgan.

Maqolada, tovarlarni markirovkalash masalasiga alohida e’tibor qaratilgan. Markirovka davlatga tovarlar aylanishini nazorat qilish va markirovka talablariga javob bermaydigan mahsulotlarning bozorga chiqishiga yo‘l qo‘ymaslik imkonini beradi. Bu talablar, shuningdek, davlatning raqamli iqtisodiyotini rivojlantirish asosida ham yotishi yoritilgan [12].

Bir qator olimlar ilmiy ishlarida tashqi iqtisodiy faoliyat tovar nomenklaturasidagi poyabzal tovar pozitsiyalarining matnli tavsiflari tahlil qilganlar va tasniflashga ta’sir ko‘rsatuvchi belgilarni aniqlaganlar. Ular vizual tanib olish va hujjatlardan formallashtirish uchun mavjud belgilarni sistemalashtirishni taklif etganlar. Tasnifflash masalalarini hal qilishda sun’iy intellekt usullaridan foydalanish imkoniyatlari ko‘rib chiqilgan va ekspert tizimini yaratish bo‘yicha tajriba keltirib o‘tganlar [13].

“Ta’minlash zanjirini boshqarishda rfid texnologiyasi: hozirgi zamonaviy holati va istiqbollari” nomli maqola ta’minot zanjiri boshqaruvida RFID texnologiyasining hozirgi holati taqdim etilgan. U mavjud RFID tizimlarining texnik tavsiflarini, RFIDni joylashtirish bo‘yicha ko‘rsatmalarni va ta’minot zanjirlarida ba’zi ilovalarni taqdim etadi. Ushbu maqola inventarizatsiyani boshqarish uchun RFID texnologiyasining afzalliklarini umumlashtiradi va ba’zi qiyin muammolar va istiqbollarni, xususan, maxfiylik va autentifikatsiyani taqdim etadi [14].

**Xulosa va takliflar.**

Ushbu tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, bojxona maqsadlarida tovarlarni identifikatsiyalash tizimi tashqi iqtisodiy faoliyatni samarali tartibga solish, davlatning iqtisodiy manfaatlarini himoya qilish va xalqaro savdo jarayonlarini shaffoflashtirishda hal qiluvchi ahamiyatga ega. Tovarlarni identifikatsiya qilish jarayoni nafaqat bojxona tasnifi uchun dastlabki bosqich, balki tarif va notarif choralarni qo‘llash, bojxona qiymatini aniqlash, savdo statistikasini shakllantirish va xavflarni boshqarish tizimining muhim elementi sifatida namoyon bo‘ladi.

Tahlil qilingan mahalliy va xorijiy ilmiy manbalar shuni ko‘rsatdiki, tovarlarni identifikatsiyalash masalalari, asosan, Uyg‘unlashgan tizim va Tashqi iqtisodiy faoliyat tovar nomenklaturasi doirasida ko‘rib chiqilgan bo‘lsa-da, mazkur jarayonning nazariy-metodologik asoslari yetarli darajada tizimlashtirilmagan. Amaliyotda identifikatsiya jarayoni ko‘p hollarda fragmentar xarakter kasb etib, uning natijalari bojxona xodimlarining tajribasi va subyektiv yondashuviga bog‘liq bo‘lib qolmoqda. Bu esa tovarlarni noto‘g‘ri tasniflash, bojxona to‘lovlarini noto‘g‘ri hisoblash va huquqiy nizolarning kelib chiqishiga sabab bo‘lmoqda. Identifikatsiya jarayonida tovarlarning iste’mol xususiyatlari, funksional vazifasi, texnik parametrlari va ishlab chiqarish texnologiyalarini chuqur tahlil qilish hal qiluvchi ahamiyatga ega. Ayniqsa, innovatsion va modernizatsiya qilingan tovarlar, “yangi avlod” mahsulotlari hamda raqamli texnologiyalar

asosida ishlab chiqarilgan tovarlarni identifikatsiya qilishda an’anaviy yondashuvlar yetarli samara bermayapti.

Shu munosabat bilan, bojxona maqsadlarida tovarlarni identifikatsiyalash sohasida quyidagi asosiy yo‘nalishlarda ilmiy izlanishlarni chuqurlashtirish maqsadga muvofiq deb hisoblanadi:

Birinchidan, tovarlarni identifikatsiyalashning yagona nazariy konsepsiyasini ishlab chiqish zarur. Ushbu konsepsiya tovarshunoslik, bojxona huquqi, siyosiy iqtisodiyot va raqamli texnologiyalarning o‘zaro uyg‘unlashuviga asoslanishi lozim. Bu identifikatsiya jarayonini faqat texnik emas, balki ijtimoiy-iqtisodiy jarayon sifatida ham baholash imkonini beradi.

Ikkinchidan, metodologik asoslarni takomillashtirish, ya’ni tovarlarni identifikatsiya qilish mezonlari, belgilar tizimi va ularning ahamiyat darajasini ilmiy jihatdan asoslash dolzarb vazifa hisoblanadi. Xususan, iste’mol qiymatiga asoslangan identifikatsiya yondashuvini rivojlantirish, uni UT talqin qilish qoidalari bilan integratsiya qilish talab etiladi.

Uchinchidan, bojxona amaliyotida raqamli texnologiyalardan foydalanishni kengaytirish zarur. RFID texnologiyalari, GTIN, markirovka tizimlari, sun’iy intellekt va intellektual tasnif algoritmlarini identifikatsiya jarayoniga joriy etish bo‘yicha ilmiy tadqiqotlar olib borish ustuvor ahamiyatga ega. Bu nafaqat identifikatsiya aniqligini oshiradi, balki bojxona rasmiylashtiruvi muddatlarini qisqartirishga ham xizmat qiladi.

To‘rtinchidan, ekspert tizimlari va tushuntiriladigan sun’iy intellekt (Explainable AI) asosida qaror qabul qilish modellarini ishlab chiqish muhim ilmiy yo‘nalishlardan biri hisoblanadi. Bunday modellar bojxona xodimlari uchun qaror qabul qilishda metodik yordam berish, inson omili ta’sirini kamaytirish va tasniflash xatolarini qisqartirish imkonini beradi.

Beshinchidan, bojxona ekspertizasining institutsional rivoji masalalariga alohida e’tibor qaratish lozim. Markaziy bojxona laboratoriyalari, mustaqil ekspert tashkilotlar va xalqaro tajriba o‘rtasidagi hamkorlik mexanizmlarini ilmiy asoslash identifikatsiya jarayoni sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, bojxona maqsadlarida tovarlarni identifikatsiyalash sohasidagi ilmiy tadqiqotlar nafaqat nazariy bilimlarni chuqurlashtirish, balki bojxona amaliyotini modernizatsiya qilish, raqamli bojxona tizimini rivojlantirish va tashqi iqtisodiy faoliyat samaradorligini oshirishga xizmat qilishi lozim. Ushbu yo‘nalishda kompleks va tizimli ilmiy izlanishlarni olib borish mamlakat bojxona tizimini xalqaro standartlar darajasiga ko‘tarish uchun mustahkam ilmiy asos yaratadi.

## Adabiyotlar

1. Е.И.Андреева, М.Джорджевич, П.Н.Гайко // Российская таможенная академия // 2015 Journal of Hygienic Engineering and Design (Журнал гигиенической инженерии и дизайна)
2. М.М.Шпачук, Е.И.Андреевна// Идентификация и классификация инновационных товаров для таможенных целей// Январь 2021, Вестник Российской таможенной академии
3. Dmitry V. Korf//Associate Professor, Department of Financial, Customs and Tax Law, Law Faculty, National //Research University Higher School of Economics, Candidate of Juridical Sciences. Address: 20 Myasnitskaya Str., Moscow 101000, Russian Federation. E-mail: dkorf@hse.ru
4. И.Мухторов, Ф.Хакимова, А.Саидов // Вопросы идентификации и таможенной экспертизы товаров международной торговли в Узбекистане.// 2024, Всемирный таможенный журнал.
5. Е.И.Андреева // Идентификация товаров в таможенных целях// Российский внешнеэкономический вестник 1-2016
6. А.Е.Ислямовна// 8th International Quality Conference // May 23rd 2013 Center for Quality, Faculty of Engineering, University of Kragujevac
7. Eunji Lee, Sihyeon Kim, Sundong Kim, Soyeon Jung, Heeja Kim, Meeyoung Cha//Explainable Product Classification for Customs//Submitted on 18 Nov 2023
8. Е.С.Кондрашова, Е.В.Красильникова, А.А.Попова //Идентификация товаров с использованием глобального номера предмета торговли в таможенных целях. Лизинг. 2024; 2.

9. А.Е.Валерьевна // Определение содержания понятия "идентификация товаров в таможенных целях" на основе анализа структурно-логических связей его элементов//Вестник Российской таможенной академии
10. Ф.А.Поляков, А.М.Задорожный//Систематизация признаков идентификации товаров для таможенных целей при построении интеллектуальных систем классификации. Системный анализ в науке и образовании. 2 (июнь. 2024), стр. 30–38.
11. Раджабова Н.Р// Исследование концептуальных основ управления идентификацией товаров в таможенных целях//Российский экономический интернет-журнал №4/2024 https://www.e-rej.ru/upload/iblock/915/xycwuggyv8l2q3auqy6azavhc7cjuo1y.pdf
12. Р.Р.Ахмедзянов, Д.А.Коротков// Особенности идентификации при проведении таможенного контроля//https://cyberleninka.ru/article/n/osobennosti-identifikatsii-pri-provedenii-tamozhennogo-kontrolya DOI:10.24411/2411-0450-2020-10002
13. Ph.A.Polyakov, A.M.Zadorozhny// Систематизация признаков идентификации товаров для таможенных целей при построении интеллектуальных систем классификации//Сетевое научное издание «Системный анализ в науке и образовании» @journal-sanse//Моделирование и анализ данных//2, 2024 г. https://sciup.org/sistematizacija-priznakov-identifikacii-tovarov-dlja-tamozhennyh-celej-pri-14130981-en
14. Alexandre Dolgui and Jean –Marie Proth// RFID Technology in Supply Chain Management: Current State and Prospects//Centre for Industrial Engineering and Computer Science (G2I)//Ecole des Mines de Saint Etienne, 158, Cours Fauriel, 42023 Saint Etienne, France//e-mail: dolgui@emse.fr//INRIA-Lorraine e-mail: proth.jm@wanadoo.fr https://www.researchgate.net/publication/269262627_RFID_Technology_in_Supply_Chain_Management